

EVILÁGBAN MÁSVILÁG

*Rőczei György kiállítása,
2016. március 3-25.*

Magyarázattal tartozom azért, hogy miért akartam a megnyitón magam beszélni, s nem egy hozzáértő szakember, elhivatott esztéta. A magyarázat rövid: nem bízok bennük. Két dolog miatt nem bízhatok meg a kiállítások megnyitóiban: az egyik, hogy valami régi, elavult értékrend szerint próbálnak új terméket minősíteni, vagy személyes véleményükkel kábitják az érdeklődőt (s az alkotót egyaránt). Még a legjobbak is inkább szépirodalmi művek, mint valódi értékelések. Ezek ugyan érdekes dolgok is lehetnek, de inkább kárára, mint hasznára vannak a modern művészetnek. Ki hallott már olyat egy megnyitón, hogy a kiállított művek ócskák, alkotójuk fantáziátlan, valami ködös öncél az egész, vagy azt, hogy mi a fenének van ez itt? Még soha nem hallottak ilyet. Azért nem, mert esztétikájuk érvényességét és saját létüket fenyegetné, ha ezt kimondanák. Ezután nem hívnák

meg őket sehová. A megélhetési esztéta tulajdonképpen hitelesíti a megélhetési művészetet. És utána még csodálkozik azon, hogy mekkora káosz van a művészetben – amit ő maga hitelesített két perccel korábban.

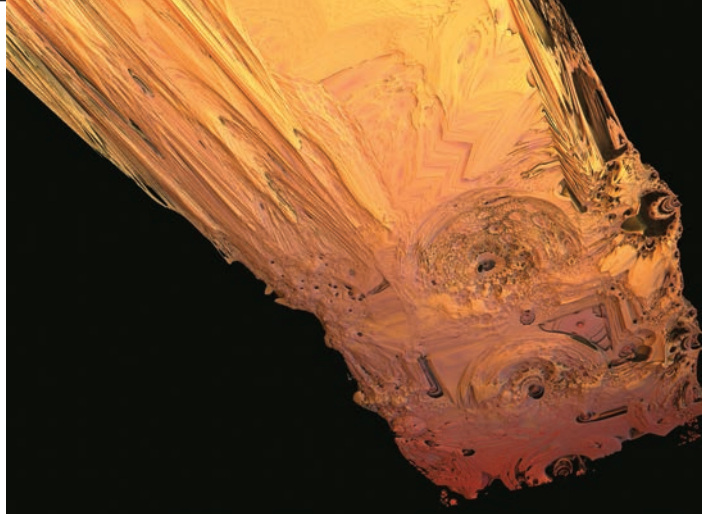
Hát én nem bízok az esztétákban. Mindenkit – még a legóvatosabbakat is – befolyásolja a szakértői vélemény, különösen ha neves művészettörténészből fakad. És önöket is csak óvatosságra hívnám föl minden ilyenrel kapcsolatban! Ennél az is jobb – mint a legtöbb művészeti ágba szokás –, hogy az alkotó, a szerző beszél művéről. (Tájékoztatósi pontként ez sem ér sokat, de legalább hitelesnek tekinthető.) A posztmodernben mára szinte már értéknek számító káosz miatt – melyben keveredik az érték, a minőség, tartalom és forma a gagyi utánzással, mellébeszéléssel és semmitmondó öncéllal – kialakult, hogy a műveket hitelesítenie kell valamilyen szakembernek. Az itt látható képek önmagukat létükkel hitelesítik. Viszont azt sem kérhetem önöktől, hogy bízzanak meg az én értékítéletemben. Kétkedjenek hát mindabban, amit látnak! Nem adhatok mankót a

szemnek, és idegenvezető sem vagyok ott, ahol magam is eltévedt turista vagyok. Viszont amiről szeretnék beszélni, az egy lehetséges módszer.

Gyakran azt mondják, hogy a computergrafika nem az igazi. Azt kézzel kell csinálni. Ceruzával, ecsettel, szórópisztollyal, vagy mit tudom én mivel, amit a művészember hagyományosan használ. Ma viszont elég sokan használnak számítógépet erre-arra, sőt még fényképeznek is telefonnal - az eszközhasználó ember már csak ilyen. Én számítógépet használok, s magamat kénytelen voltam elnevezni digitalistának. Mi az, hogy digitalista? Olyan, mint a biciklista. A biciklista biciklizik, a zongorista zongorázik, a digitalista - dokumentál. A digitalista egy olyan ember, aki létező dolgokat dokumentál. Például egy létező könyvet vagy maroktelefonjával szelfit készít a Facebookra. Viszont regény-e az, melyet számítógépbe írtak, nincs kézirata, aminek nincs könyv-megfelelője, csak monitoron olvasható, esetleg kinyomtatható? Persze, hogy az. Az a fájl viszont, amit olvasunk vagy nyomtatunk, nem regény, csak a regény dokumentációja! A digitális kép éppen ilyen.

A művészek többsége anyagot használ, a való világból származó anyagokat a való világban keveri összevissza, egymásra építi, formázza, gyúrja, festi. A digitalistának nincsen más eszköze, csak az üres meg a tele, magyarul: a semmi meg a valami. Minden számítógép így működik. A képmódosító programok is. Meg a képpalkotó programok is. A kettő különbsége annyi, hogy míg a képmódosító programoknak digitális képre van szükségük ahhoz, hogy módosíthassanak, a képpalkotó programnak csak egy függvényre, egyenletre. Az itt látható képek elemeit vagy a kiállított részletek teljességét képpalkotó programok hozták létre. A dolog máshogy működik, mint a „hagyományos” grafikus esetében, aki először kitalálja a kitalálást, papírt vesz elő, ceruzát hegyez, összekoszolja a papírt, kiradírozza, újat vesz elő. Mondjuk, ő lelket rajzol, míg a digitalista lelket lát. Míg ő lerajzolja, én dokumentálom, hogy van, és csak a legvégén veszem elő a papírt, amikor kinyomtatom. Teljesen fordítva működik

dik a dolog. Viszont amikor dokumentálom a látott képet, nincsen másom, mint egy adathalmaz. Hatalmas adathalmaz, ami csak egy program szerint nyitható meg s látható valamilyen képernyőn pixelek segítségével. Különbözik semmi, de kivetíthető valamilyen kütüvel, és módosítható is sokféleképpen. Úgy működik, mint egy dokumentum. Se kép, se nem kép. A semmi tükörképe... Sokan azt mondják, hogy az az eredeti. Az eredeti tulajdonképpen nincs. Az „eredeti” egy másik programon meg sem nyílik, nem nézhető, nem látható. Az eredeti kép az, amit a dokumentumból nyomtattak. Eredeti méretben. Így az egyszer látottból végtelen számú - és akár különböző színű és méretű - eredeti lehet. Ezeknek a képeknek most ez az eredeti mérete, színe. Jelen esetben a digitalista saját dokumentumát nyomtatta ki, hozta létre az eredetit, de ugyanarról a dokumentumról (vál-

toztatás nélkül) különböző eredetű is készülhetnek. Most ezek készültek.

Amikor a printelt képpel találkozunk, és itt igenis találkozunk, ugyanazt látjuk a falakon, mint bármelyik más kiállításon. Az eredeti képen nincs pixel! Az más. Itt is papír, vászon, akár beton, bármi lehet a hordozóanyag, és éppen olyan pigment-szemcsék vannak rajta, mintha ecsettel vagy bármi mással rakták volna föl. Hogy más az eszköz, hogy nem ecset, szórópisztoly, hanem egy printer – hát, istenkém, változik a világ. Meg hát az eredeti fogalma...

A 19. század közepe óta minden művész fennen hirdeti, hogy művészete mindenkire szól, viszont ismert, milyen nagy boldogság tölti el őket, ha egy gazdag ember megvásárolja művüket, hazaviszi a hálószobájába, fölteszi a nászi ágy fölébe, és onnan kezdve már senki sem látja azt a marha nagy üzenetet, amit kiöltött a művész, hanem csak ő meg a becses neje. Nem jobb a helyzet, ha műve bekerül egy múzeumba, raktárba, gyűjteménybe. A „mindenkinek” maradnak a – jobb vagy gyengébb – reprodukciók. Az avantgárd jó száz éve megfogalmazta, hogy „ki a művészettel a múzeumokból az utcára!” – és csak annyi történt, hogy az avantgárd is bevonult a múzeumokba. A számítógéppel végre olyan eszközökhöz jutott a művész, amellyel mindenki számára lehetőséget teremt eredeti képéhez! Amikor valaki azt mondja, hogy ő „eredeti” képet akar, nyomtasson magának. S ha igénye van arra, hogy ugyanazt lássa, mint a digitalista, általa hitelesített képet is birtokolhat. Ez már a múzeumok, galériák és az intézményesített művészet problémája.

A kiállított képek két programmal készültek. Ezek (Apophysis 7X és Mandelbulb 3D version 1.7.9) ingyenesek, és segítségükkel önök is olyan világokat lelhetnek maguknak, amelyet akarnak – guszatusuk szerint.

Mindkét program más megközelítés lehetőségét kínálta nekem. Az egyik az Apophysis. Az apofízis nyúlványt jelent. Fraktálokat térben és színesben. Véletlen-generátor. Végtelen számú képből válogathatók, s alakíthatom

a véletlent, mely saját szabálya szerint működik, melyről – bevallom – fogalmam sincs. Én csak szép képet keresek. És amikor több képet egymásra helyezek, egyik eltakarja a másik részletét, vagy csak áttetszik mögüle. Mint összerakott ismereteim a nagy egészről, mint az emlékeim. A kiállított apofízis-képek tulajdonképpen több réteg összeolvasztásával jöttek létre. Addig rakom egymásra ezeket a rétegeket, míg nem mondom, hogy ez most én vagyok. A „most” és az „én” a meghatározó, s a kiválasztott réteg már csak eszköz. A digitalista ebben a hármasságban dokumentál: most én ezt.

Aztán a digitális adathalom visszatér oda, ahonnan jött, és eltűnik a nagy bűdös semmibe. A képet én sem tudom még egyszer ugyanúgy megcsinálni, arra már a program sem képes – viszont a dokumentációt akárhányszor és ugyanúgy előhívhatom. Az apofízis-kép dokumentációja nem a kép bizonyítéka, csupán annak, hogy láttam. ÖnHITELESÍTÉS. Végül is mindegy, hogy mit csinál a gép, a dokumentáló mindig ember! Valaki kérdezte tőlem, hogy hol vannak a képekből az emberek. „Ott, amikor látom, ott van benne az ember, és amikor a nyomatokat nézed, te is ott vagy... Meg benned egy csomó másik ember, nagymamád baromfiudvara, a sarki fűszeresnél pedig paradicsom.” Ennyit erről.

A másik program egy fraktálgenerátor három dimenzióban. A másik oldalon látható képek inkább a fotóművészet oldaláról közelíthetőek meg. Ebben a programban egy háromdimenziós test egyetlen pontjára lehet lépni. Akármelyikre – és onnan bármely irányba szét lehet nézni. E tárgy teljességgel ismeretlen és bizonyosan nem valószínű. Nem valaminek a modellje, hanem egy fraktál végtelenjének szimulált képe. Más dimenziók szerint ugyanannak a fraktálnak más-más képe van. A dokumentátor végtelenszer változtathatja saját helyzetét, a doboz helyzetét, de lehet gömb is az ismeretlen doboz, vagy akár palacsinta. Végtelen számú ismeretlen világ végtelen rétegének végtelen látványa dokumentálható. A mandelbulb nem más, mint egy virtuális valóság megnyitása, amelyben az ember végtelen lehetőségével végte-

len nézőpontból végtelen számú képet készíthet végtelen metszetből. Ez ugyanazt a szabadságot adja meg, mint való világunkban mászkálva hinni, hogy végtelen, pedig a mi világunk, akár tetszik, akár nem - véges. Sokan gondolják azt, hogy a képzőművészetben már mindent mindenhol ábrázoltak. Viszont ez egy vadonatúj világ. Ebből még semmit nem festettek meg. És ha nem tetszik, csinálunk egy másik világot. Egy harmadik, ötödik világot - mindegyik végségsébe végtelen. Mint a múlt a jelenben. Sokszor hallják, hogy a múlt, a történelem változik? A fenét. A tény, az esemény, a múlt valósága nem változik, hanem mi nézzük máshonnan az eseményt. Ami eddig nem látszott, most látszik, s amit régebben láttunk, most láthatatlan. A kinyomtatott kép is ilyen. Higgyék

el nekem: minden látható mögött végtelen láthatatlan van. A digitalizmus éppen azt teszi lehetővé, hogy dokumentálja azt a szépet, amivel találkozik. Vagy amit meglesz saját magának. Mint dokumentátor kötelessége, hogy tegyen azért, hogy ez el is jusson az emberekhez. A galériák kezdik felismerni, hogy a digitalizmusnak helye van az avantgárdban, illetve az avantgárd azon törekvésében, hogy az eredeti művészet eljusson oda, ahova szánták. A mindennapokba. Házba, lakásba, konyhába, számítógépbe - hogy mindenhol eredeti művészet lehessen és legyen. Állítom, ha az emberek keresni fogják a szépet egy virtuális valóságban, meg fogják találni abban a világban is, melyet valóságnak neveznek.

RÓCZEI GYÖRGY